

ȘTIINȚA TEHNICILOR TRADIȚIONALE ALE GRAVURII ȘI ARTA CONTEMPORANĂ

Lector univ. dr. Anca BOERIU

Universitatea Națională de Arte din București

REZUMAT. Știința artistului de a imagina și de a comunica reprezintă pentru acesta un mod de existență. Metodele de lucru pe care artistul vizual le poate utiliza pentru exprimarea conceptelor reprezintă uneltele de care se poate ajuta, iar arta contemporană folosește o varietate de modalități și tehnologii de lucru moderne. Revenirea la tehnicile tradiționale ale gravurii nu neagă tendințele din arta contemporană, din contră, reușește să aducă un plus de creativitate în exprimarea artistului. Acest text se dorește o susținere a ideii potrivit căreia gravura este un gen artistic în sine, a depășit stadiul de tehnică de multiplicare și va aduce în discuție două tehnici ale gravurii care, prin posibilitățile de exprimare pe care le dezvoltă, au recăpătat o importanță majoră în peisajul vizual contemporan.

Cuvinte cheie: gen artistic, gravură.

ABSTRACT. The science of the artist to imagine and communicate represents a way of existence. The working methods that a visual artist may make use of them for expressing concepts represents the tools that can help the contemporary art, uses a variety of ways modern working technologies. Return to traditional techniques of etching does not dispute trends in contemporary art, on the contrary, it manages to bring a plus for the artist's creativity in the expression. This text is meant to support the idea according to which engraving is a genus artistic in itself, beyond the stage of multiplying technique and brings up for discussion two techniques of etching which, through the scope of expression they are developing have regained a major importance in the landscape contemporary visual.

Keywords: artist, etching.

1. INTRODUCERE

Tendința contemporană este de a diminua importanța tehnicilor, considerând procedeele tradiționale de imprimare complicate, depășite și, nu în ultimul rând, neimportante în arta contemporană. Cu siguranță, reținerea apare din convingerea că aceste tehnici au doar un rol de multiplicare, iar secolul 21 dispune de procedee mult mai rapide de a imprima o imagine în mai multe exemplare.

Știința de a folosi tehnicile de lucru tradiționale a redevenit un element important în pedagogia artistică, prin folosirea acestora de un număr din ce în ce mai mare de artiști care înțeleg posibilitățile de exprimare ale tehnicilor tradiționale

2. TEHNICILE TRADIȚIONALE ALE GRAVURII ÎN METAL

Cunoaștem rolul pe care gravura, în general, și cea în metal în mod special l-au avut în istoria artei și, nu în ultimul rând, în istoria cărții. Posibilitatea de multiplicare a imaginii imprimate și prețul scăzut cu care aceasta se putea comercializa sunt cele două aspecte care au pledat pentru acest fapt.

O scurtă istorie a apariției tehnicilor gravurii în metal este potrivită pentru a înțelege rolul acestora în dezvoltarea societății.

Giorgio Vasari (1511-1574) este cel care atribuie paternitatea procedurii aurarului florentin Maso Finiguerra (secolul al XV-lea) care, verificând starea unei plăci cizelate destinate nivelării, a avut ideea de a umple adânciturile compoziției cu cerneală, înainte de emailare, și de a imprima o probă de hârtie. Există însă și imagini gravate (scene religioase, cărți de joc etc.) anterioare experimentului lui Finiguerra, datând de pe la 1430, care aparțin unor artiști nordici anonimi.

Secolul al XV-lea are ca protagoniști gravori neidentificați denumiți Maestrul cu Banderole, Maestrul Livezilor, Iubirii, Cabinetului din Amsterdam, sau după locul de indentificare și păstrare a stampeii. Secolul al XVI-lea înseamnă o dezvoltare a tehnicii gravurii în dăltiță în țările din Europa: în Italia îl avem pe Marcantonio Raimondi, iar în Germania pe Albrecht Dürer și Hans Holbein cel Tânăr.

Tehnica gravurii în dăltiță este înlocuită de cea care folosește acidul, simplificându-se astfel procesul de gravare. Linia capătă o cursivitate și o plasticitate deosebită, iar printe primii artiști care vor folosi tehnica aquaforte se numără Durer.

Din acest moment, numărul artiștilor care vor apela la această formă de exprimare, ce avea și cali-

tatea de a le face cunoscută opera prin numărul de exemplare, a crescut. Ne aflăm în momentul în care artistul lucrează cu gravorul, iar acesta are rolul de a copia, de a transpune imaginea, dar nume importante din istoria artei vor înțelege plăcerea de a lucra pe placă, experimentele pe care acestea le susțin. Rembrandt și Goya sunt cei doi maeștri ai gravurii care vor folosi tehnica pentru a figura ideile și mesajele.

„Obsesia gestului 1“ – aquaforță.

Tehnicile gravurii în metal sunt numeroase și cu posibilități artistice extrem de diferite, motiv pentru care putem să observăm în peisajul cultural mondial o revenire a interesului pentru acest mod de exprimare și o revigorare a unui mare număr de ateliere de gravură și de manifestări expoziționale de tipul bienalelor sau trienalelor.

Mă voi referi în această expunere la propriile modalități de lucru și la felul în care acestea mă ajută în dialogul meu cu privitorul.

Pentru început, trebuie să menționez că nu lucrez cu intenția de a realiza serii de stampe, iar fiecare exemplar este unic prin diverse tipuri de intervenții.

Voi încerca o enumerare a modalităților de lucru cu placa de gravură în cadrul procesului de imprimare, de tipul imprimării repetate a unei forme, suprapunerii de forme cu cromatică diferită, imprimării suprapuse a unor forme diferite, decupării imaginii, secționării imaginii, combinării de tehnici de lucru, de exemplu aquaforță cu monotipie, imprimării succesive cu culoare etc.

Am considerat mereu că există o apropiere reală între gravură și sculptură, pornind de la lucrul cu metalul sau cu piatra litografică și ajungând la a transforma placa incizată în obiect tridimensional.

Lucrările mele, încărcate de povești personale și de intenția de a transmite impresii și sentimente aproape nenumite, aproape abstractizate, au primit un plus de plasticitate prin folosirea acestor tehnici.

O altă schimbare pe care o propun în proiectele mele este trecerea de la stampa de mici dimensiuni la exemplare monumentale, care consider că au un impact mult mai puternic asupra privitorului.

Personajele mele, decupate în tabla de fier sunt de proporții reale și devin o prezentă și un interlocutor greu de ignorat în spațiul unei expoziții.

Așa cum am menționat și în textul introductiv, consider că putem dezvolta o știință a folosirii tehni-

cilor de imprimare tradiționale care ne poate ajuta în figurări vizuale contemporane.

„Atingere“ – aquaforță.

3. TEHNICA LITOGRAFIEI

Consider interesantă o scurtă cronologie a felului în care s-a dezvoltat această tehnică, în legătură cu alte momente importante din istoria artelor.

1796 a fost anul în care s-a descoperit această tehnică de imprimare, dar 1800 a fost momentul în care Alois Senefield a prezentat la Londra, la Oficiul de brevete, o descriere completă a litografiei.

Dacă anul 1800 a marcat fondarea primei imprimării litografice, din 1810 apar primele litografii în culoare și din acest moment se pot realiza reproduceri după maeștri, moment important în care arta devine accesibilă unui public cât mai numeros.

Anul 1817 a fost momentul în care Gericault s-a simțit atras de aceste posibilități de multiplicare, iar un an mai târziu a apărut *Tratatul de litografie* de Senefelder Delpacher, cu lucrările acestuia.

Din acest moment cred că putem considera litografia o tehnică ce atrage din ce în ce mai mulți artiști, care, chiar dacă principalul motiv este posibilitatea de multiplicare, încep să descopere plăcerea și frumusețea lucrului pe piatra litografică și, nu în ultimul rând, gama largă de posibilități tehnice.

1825 a fost anul când Goya a realizat seria „Taurii din Bourdeaux“, dar cele mai cunoscute sunt lucrările lui Daumier, pentru publicațiile *Le caricature* și *La charivari*.

Delacroix va ilustra Faust în anul 1830 și lista artiștilor care vor folosi litografia ca o tehnică de multiplicare cu reale calități artistice poate continua.

ȘTIINȚA TEHNICILOR TRADIȚIONALE ALE GRAVURII ȘI ARTA CONTEMPORANĂ

„Despre atingere 1“ – litografie.

Acest scurt istoric urmărește susținerea ideii potrivit căreia tehnica litografică are calități plastice deosebite și oferă o multitudine de posibilități de exprimare.

La prima apropiere de această tehnică de lucru ai convingerea că, datorită procesului de imprimare, trebuie să urmezi reguli stricte care pot distruge orice încercare de libertate în exprimarea plastică. Cu timpul, artiștii nu au mai folosit această oportunitate de multiplicare doar pentru a transmite tehnicienilor o imagine pe care o doreau reprodusă. Ei au început să lucreze direct pe piatra litografică și, în multe cazuri, să participe și la imprimare, chiar dacă este necesară prezența unui tehnician. Aceasta tehnică oferă posibilitatea lucrului direct, asemănător cu lucrul pe hârtie, dar modalitățile de exprimare sunt mult mai variate. Cu siguranță, acesta este motivul pentru care iubesc tehnica litografică și sunt cucerită de apropierea de piatra litografică, rece în aparență dar extrem de caldă prin imblânzirea formei și a negrului.

„Despre atingere 2“ – litografie.

Lucrul pe piatra litografică oferă multiple posibilități de exprimare, de la sensibilitatea liniei lui

Toulouse Lautrec, pînă la dramatismul redat prin o tușă clară, dură a lui Kate Kolwitz.

Structurile, laviurile, hașurile, maniera neagră, prin scoaterea luminii, toate acestea aparțin doar pietrei litografice. Un alt element al imprimării litografice, deloc de neglijat, este frumusețea petei de negru, structură catifelată, caldă în adâncimea ei, care nu poate fi realizată în altă tehnică de lucru.

Pentru proiectul găzduit de Centrul Cultural Palatele Brancovenesti în vara lui 2012 am realizat o serie de compoziții cu titlul „Despre distanțe“, în tehnica litografică. Tușul litografic și piatra de calcar, pregătită prin șlefuire cu o suprafață lisă, pentru a permite laviului să se disperseze și, nu în ultimul rând, desenului cu penița să își păstreze cursivitatea, mi-au oferit tehnica necesară pentru lucru.

Dacă stilul tradițional de lucru te forța la o manieră mai rigidă și nu permitea ștergeri și reveniri, în prezent se poate reveni pe piatra litografică, se poate șterge cu bisturiul, cu cuțitul de manieră neagră și, nu în ultimul rând, cu șmirgelul de grosime mai mare.

„Despre atingere 3“ – litografie.

Această ultimă modalitate de ștergere oferă și șansa de a realiza structuri foarte interesante, greu de obținut în desenul pe hârtie. Revenirea pe piatra litografică, atât în zonele șterse cât și în cele lucrate în tehnica laviului, îmbogățește imaginea.

Transpunerea de la proiect la litografie este un proces artistic extrem de interesant, în care artistul nu copiază schița inițială. Posibilitățile tehnice permit transformări, dezvoltări plastice.

Tehnica litografică pune la dispoziția artistului modalități de lucru potrivite pentru intenția mea de a lucra asupra atmosferei, a impresiei și nu atât de mult asupra detaliului.

Despre autor

Lector univ. dr. **Anca BOERIU**

Universitatea Națională de Artă – București

Este lector universitar la Universitatea Națională de Artă din București, Departamentul Grafică. Membru al Uniunii Artistilor Plastici din România. Rerezentant pentru România din partea Trienalei de gravură mică de la Chamallier – Franța. Membru în fundația culturală „Semn“, București.